

Romina Surugiu, Adriana Ștefănel, Nicoleta Apostol
(editoare)

30 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT JURNALISTIC
ȘI DE COMUNICARE ÎN ESTUL EUROPEI

Revizia științifică a textelor a fost asigurată de membri ai
Consiliului Științific al Conferinței regionale
„30 de ani de învățământ jurnalistic și de comunicare în fostele țări comuniste
din Estul Europei. De la cucerirea libertății de exprimare la comunicarea digitală”,
20–21 mai 2021, București, România.

Redactor de carte (limba română): LIVIU MĂȚĂOANU

Copyright © Autorii

Copyright © TRITONIC 2021 pentru ediția prezentă

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București

e-mail: editura@tritonice.ro; www.tritonice.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut
în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):

http://www.cnatdce.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare Media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

30 de ani de învățământ jurnalistic și de comunicare în Estul Europei /

ed.: Romina Surugiu, Adriana Ștefănel, Nicoleta Apostol. - București :

Tritonic Books, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-580-5

I. Surugiu, Romina (ed.)

II. Ștefănel, Adriana (ed.)

III. Apostol, Nicoleta (ed.)

37

070

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocar

Comanda nr. CM14/2021

Bun de tipar: Decembrie 2021

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

**ROMINA SURUGIU, ADRIANA ȘTEFĂNEL,
NICOLETA APOSTOL**
(editoare)

**30 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT
JURNALISTIC ȘI DE COMUNICARE
ÎN ESTUL EUROPEI**

Lucrările conferinței

**30 de ani de învățământ jurnalistic și de comunicare
în fostele țări comuniste din Estul Europei**
De la cucerirea libertății de exprimare la comunicarea digitală

TRITONIC

Tritonic Books

București – 2021

CUPRINS

Prefață.....9

1. Învățământul superior de jurnalism și comunicare – experiențe istorice și provocări actuale

MARIAN PETCU

Școala de jurnalism din București, după 70 de ani.....19

MIHAIL GUZUN

Învățământul jurnalistic *minus* spoiala ideologizată *plus*
alfabetul latin: *dintr-o perspectivă... trăită*..... 83

ANTONIO MOMOC

Crizele majore ale presei și comunicării publice din
România: financiară, tehnologică, pandemică.....97

GEORGETA STEPANOV

Transfigurarea conceptuală a competențelor profesionale
în învățământul superior de profil jurnalistic.....113

MARIANA TACU

Transformarea digitală a mass-mediei.....131

DAN-NICULAE PODARU

Implementarea unui program de masterat interdisciplinar:
Modă, Publicitate, Consum. Realități și provocări.....145

2. Audiovizualul în comunism și postcomunism

BORIS PARFENTIEV

Politicele editoriale ale TV Moldova 1 până la și după
căderea comunismului157

VITALIE GUȚU

Noi tendințe în jurnalismul de televiziune.....179

EUSEBIU NARAI

Impactul culturii media americane asupra regimului
comunist din România și din Sud-Estul Europei.....191

3. Perspective pedagogice asupra predării jurnalismului și a comunicării publice

IOANA GRANCEA

Utilizarea social media în cercetările realizate de studenți:
cazul clipurilor informative referitoare la industria *Marcom*.....207

MARIANA TOACĂ

Lucrul individual al studentului ca modalitate de formare a
competențelor profesionale în jurnalism..... 231

LUDMILA RUSNAC

Orele de profesionalizare și aspecte prioritare în disciplinele
de profil.....241

ADRIANA ȘTEFĂNEL, ROMINA SURUGIU

Dimensiuni pedagogice ale cercetărilor bazate pe analiza
de conținut253

4. Comunicare publică pe teme legate de schimbările climatice și pandemie

MIHAI GOȚIU

Jurnalismul și comunicarea de mediu – o provocare pentru
învățământul superior românesc.....275

OANA OMETA	
Jurnalismul de sănătate în lupta cu infodemia. Perspective asupra specializării jurnaliștilor.....	313
RODICA CIOBANU	
Fragilitatea comunicării publice pe timp de pandemie.....	331
LAURA TUGAREV	
Educația media pentru prevenirea <i>fake news</i>	349

5. Advertising Teaching: Building Bridges with the Industry

ALEXANDRE DUARTE	
A New Reality in the Labour Market Demands New Strategies in Education.....	365
MĂDĂLINA MORARU	
The Professional Evolution of Advertising Graduates. A 5-Year Case Study on Romanian Advertising B.A. Program.....	381
GRESI SANJE	
Raising Hopes through CSR: Nef's Karacay Youth Football Team Sponsorship.....	407

6. Journalism Teaching: Limitations and Opportunities

DEJAN DONEV, ZORICA KALUDJEROVIĆ MIJARTOVIĆ	
An Upgraded Educational Model for Journalists: Bioethical Journalism.....	415
TIJANA VUKIĆ, MATO BRAUTOVIĆ	
An Online Study Program in Journalism in Croatia: A Need or an Opportunity.....	433
VICTORIA BULICANU	
The Europeanization of the Moldovan Press from the Perspective of the Information Technologies Used.....	471

7. Media Outcomes Across Traditional And Digital Contexts

LJUBISA BOJIC

How Media Directly Impact Society: A Psychometric Analysis of Leading Twitter News Profiles and their Followers in Serbia.....483

ELVIN LUKU

From Propaganda to Commercial News: Journalism Unethical Practices in Audiovisual and Online Media In Albania.....505

JULIANA AJDINI

Media Reporting Domestic Violence in Albania: Ethical Aspects.....517

MARA GEORGIA LIXANDRU

Online Brand Revitalization: The Case of Old Romanian Brands.....535

Overview.....555

PREFAȚĂ

În țările din Estul Europei, anii 1989–1990 marchează apariția primelor semne ale unei noi realități sociale și politice, în care presa și audiovizualul și-au afirmat cu putere dorința unei neîngrădite libertăți de exprimare. Primii ani au fost de căutare și construcție. S-au fondat sute de ziare și reviste, zeci de televiziuni și posturi de radio, toate acestea creând un context nou și efervescent, în contrapondere cu cenzura regimurilor autoritariste din Europa Centrală și de Est.

Odată cu această nouă realitate a apărut un interes vădit față de studiul mass-media, precum și nevoia stringentă de formare a unor jurnaliști profesioniști, capabili să-și exercite profesia într-un climat lipsit de constrângeri politice și marcat de libertatea de exprimare. Nu este de mirare, în acest context, că primele școli de jurnalism din postcomunism și-au ales ca model jurnalismul vest-european/american, înțeles ca „practică a democrației”¹.

Nu doar jurnalismul avea nevoie de specialiști, care să înțeleagă importanța libertății de exprimare și capcanele sale, ci și comunicarea publică în ansamblul său. Relațiile publice și publicitatea se afirmă ca domenii distincte de studiu, urmare a dezvoltării rapide a industriilor comunicării. Investițiilor marilor companii în campanii de comunicare

¹ Gross, P. (2001). Journalism Education: Taking stock of the last 12 years. *The Global Network/Le Réseau Global*, No. 15/16, p. 5.

strategică, dar și impunerea prin legislație a transparenței instituțiilor publice au motivat universitățile să construiască programe de studiu în domeniul comunicării, relațiilor publice, publicității și mediei digitale. Procesul Bologna a dus la diversificarea programelor de masterat și la crearea primelor școli doctorale în Științe ale Comunicării.

Emergența tehnologiilor digitale de comunicare, apariția și consolidarea Internetului au adus provocări noi pentru facultățile de jurnalism și comunicare. Apar noi discipline de studiu și specializări universitare, implementate rapid, într-o cursă permanentă cu realitățile *Web 1.0*, *Web 2.0* și dezvoltările ulterioare (*AI*, *IoT* etc.).

Odată cu expansiunea mijloacelor de comunicare s-au multiplicat dilemele și controversesele de natură etică. Noile transformări sunt problematice, întrucât au ca posibile efecte scăderea încrederii în media, dependența de actorii economici, cvasi-dispariția printului, tabloidizarea, impactul negativ al marketingului asupra comunicării publice, precum și presiunile actorilor politici. Aceste aspecte creează curente de opinie care influențează exercitarea profesiei de jurnalist, dar și pe a celei de specialist în comunicare publică. Instituțiile media tradiționale sunt puse sub semnul întrebării (așa cum argumentează Mark Deuze²), iar jurnaliștii se confruntă cu neîncrederea publicului, în timp de platformele digitale alimentează fenomenul *fake news*.

Volumul de față reunește o parte dintre comunicările prezentate la Conferința regională *30 de ani de învățământ jurnalistic și de comunicare în fostele țări comuniste din Estul Europei. De la cucerirea libertății de exprimare la comunicarea digitală*, organizată între 20 și 21 mai 2021, la București, de către Facultatea de Jurnalism și Științele

² Deuze, M. (2019). What Journalism Is (Not). *Social Media + Society*, July-September, p. 1–4, <https://doi.org/10.1177/2056305119857202>.

Comunicării (Universitatea din București) în colaborare cu Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării (Universitatea de Stat din Moldova), Departamentul de Radio și Televiziune (Universitatea „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia) și Departamentul de Comunicare și Jurnalism (Facultatea de Filosofie, Universitatea din Niș, Serbia).

La conferință au participat 100 de profesori și cercetători din domeniul jurnalismului și comunicării din 24 de universități și centre de cercetare din 13 țări (Albania, Bulgaria, Croația, Grecia, Macedonia de Nord, Marea Britanie, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Turcia, Statele Unite, Ungaria și România). Lucrările conferinței au abordat teme legate de evoluția învățământului de jurnalism și comunicare din ultimii 30 de ani și au analizat evoluțiile profesionale din zona comunicării publice.

Dintre lucrările trimise spre publicare, consiliul științific a selectat în vederea realizării volumului de față șaptesprezece comunicări în limba română și zece comunicări în limba engleză.

Prima secțiune, intitulată „Învățământul superior de jurnalism și comunicare – experiențe istorice și provocări actuale”, cuprinde materiale semnate Marian Petcu, Mihail Guzun, Antonio Momoc, Georgeta Stepanov, Mariana Tacu și Dan Podaru. Secțiunea oferă informații și analize despre evoluția istorică a școlilor de jurnalism din România și Republica Moldova. De asemenea, se prezintă provocările actuale (tehnologia digitală, criza economică, pandemia COVID-19) cu care se confruntă profesia de jurnalist și învățământul de specialitate.

În secțiunea a doua, „Audiovizualul în comunism și postcomunism”, sunt incluse lucrări în care se vorbește despre transformările suferite de televiziunea din Republica Moldova în ultimii 50 de ani (Boris Parfentiev, Vitalie

Guțu). De asemenea, se analizează impactul mass-mediei și cinematografului americane asupra percepției cetățenilor din Sud Estul Europei (Eusebiu Narai).

„Perspective pedagogice asupra predării jurnalismului și a comunicării publice” – secțiunea a treia – reunește patru lucrări care abordează specificitatea învățământului jurnalistic (Mariana Toacă, Ludmila Rusnac), precum și aplicarea metodelor didactice moderne (Ioana Grancea, Adriana Ștefănel și Romina Surugiu).

Secțiunea a patra, „Comunicare publică pe teme legate de schimbările climatice și pandemie”, conține texte, care-și îndreaptă atenția către problematici actuale: mediul și criza sanitară provocată de coronavirus. Materialele propuse dezbate particularitățile jurnalismului de mediu (Mihai Goțiu), jurnalismului de sănătate (Oana Ometa), dar și fragilitatea comunicării publice în momentele de criză (Rodica Ciobanu), precum și soluțiile propuse de educația media pentru prevenirea fenomenul *fake news* (Laura Tugarev).

Celor patru secțiuni în limba română li se adaugă trei în engleză, la care au contribuit profesori și cercetători din Albania, Croația, Grecia, Macedonia de Nord, Portugalia, Republica Moldova, România, Serbia și Turcia.

Lucrările dedicate învățământului superior din domeniul publicității abordează problema adaptării sistemului universitar la cerințele industriei publicității din Portugalia (Alexandre Duarte) și România (Mădălina Moraru). Gresî Sanje prezintă un studiu de caz despre o campanie de responsabilitate socială corporativă (CSR) din Turcia.

Secțiunea în limba engleză dedicată predării jurnalismului cuprinde o analiză a jurnalismului bioetic, care s-a orientat spre dezvăluirea cazurilor în care etica medicală a fost încălcată cu bună știință (Dejan Donev și Zorica Kaludjerović Mijartović). Tijana Vukić și Mato Brautović descriu modul în care s-a implementat în Croația un pro-

gram de pregătire la distanță a jurnaliștilor. Victoria Bulicanu prezintă efortul profesorilor din Republica Moldova de a da o dimensiune europeană învățământului de jurnalism și comunicare.

Ultima secțiune include o analiză a impactului postărilor instituțiilor media tradiționale prezente pe Twitter asupra publicului din Serbia (Ljubisa Bojic). Aceasta este urmată de o investigație asupra practicilor neetice din jurnalismul online din Albania (Elvin Luku), precum și de o cercetare asupra reflectării violenței domestice în media albaneză (Juliana Ajdini, Megi Xhumari). Studiul Marei Georgia Lixandru este dedicat strategiilor de revitalizare a brandurilor cu tradiție din România.

Lucrările din acest volum acoperă o zonă tematică circumscrisă unui interes comun de cercetare, respectiv acela de a găsi modalități eficiente pentru formarea de specialiști în jurnalism și comunicare publică, în spațiul sud-est european. Acest interes se reflectă în eforturile universităților de a se implica în dezvoltarea unor programe de studii coerente, de bună calitate, adaptate pieței muncii și provocărilor tehnologice actuale.

În final, se cuvin mulțumiri colegilor din consiliul științific și din comitetul de organizare care au contribuit cu expertiza lor la desfășurarea conferinței și la apariția acestui volum. Menționez aici colaborarea extraordinară cu Vyara Angelova (Universitatea „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia), Nataša Simeunović Bajić (Universitatea din Niš) și Georgeta Stepanov (Universitatea de Stat din Moldova). Recunoștința mea se îndreaptă către profesorul Marian Petcu de la Universitatea din București, care a sprijinit constant, cu răbdare și competență, echipa conferinței.

Romina Surugiu
Paris, 16 decembrie 2021

Consiliul științific al Conferinței

Prof. univ. dr. Marian Petcu
(Universitatea din București)

Prof. univ. dr. Georgeta Drulă
(Universitatea din București)

Prof. univ. dr. Camelia Cmeciu
(Universitatea din București)

Conf. univ. dr. Antonio Momoc
(Universitatea din București)

Prof. univ. dr. hab. Georgeta Stepanov
(Universitatea de Stat din Moldova)

Zoran Jevtović, PhD, full professor
(Universitatea din Niš)

Nataša Simeunović Bajić, PhD, assistant professor
(Universitatea din Niš)

Marija Vujović, PhD, assistant professor
(Universitatea din Niš)

Vyara Angelova, DSc, associate professor
(Universitatea „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia)

Orlin Spassov, PhD, associate professor
(Universitatea „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia)

Zhana Popova, PhD, associate professor
(Universitatea „Sf. Kliment Ohridski” din Sofia)

Dana Mustata PhD, assistant professor
(Universitatea din Groningen, Olanda)

Martin Solik, associate professor
(Universitatea „SS Cyril and Methodius”, Trnava, Slovakia)

Comitetul de organizare al Conferinței

Conf. univ. dr. Romina Surugiu
(Universitatea din București)

Lect. univ. dr. Nicoleta Apostol
(Universitatea din București)

Lect. univ. dr. Adriana Ștefănel
(Universitatea din București)

Conf. univ. dr. Mariana Tacu
(Universitatea de Stat din Moldova)

Conf. univ. dr. interim. Victoria Bulicanu
(Universitatea de Stat din Moldova)

Marta Mitrović, PhD, assistant
(Universitatea din Niš)

Andrej Blagojević, MA, assistant
(Universitatea din Niš)

Ilija Milosavljević, MA, assistant
(Universitatea din Niš)